

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

**Горобченко О. А., канд. екон. наук, доцент кафедри економіки
підприємств**

Миколаївський національний аграрний університет

В Україні обґрунтування концепції компетентнісного підходу у формуванні майбутнього фахівця здійснювалось такими вченими, як Н. Бібік, О. Овчарук, О. Пометун, О. Локшина, Н. Побірченко, Н. Самрчук, О. Савченко, С. Трубачева, Л. Тарашенко, Г. Селевка, В. Болотова, В. Серікова, Н. Германюк та ін. Після розробки міжнародного проекту «Освітня політика та освіта «рівний – рівному» Національною академією педагогічних наук України автори чітко розмежували такі поняття: компетенція, компетентність і компетентнісний підхід для внесення ясності і конкретності стосовно їх тлумачення.

Компетентнісний підхід зумовлює в освітньому просторі аграрних ВНЗ зміну підходів і способів отримання наукових знань в галузі освіти, обумовлює інше розуміння всього комплексу питань, пов'язаних з освітою. Наприклад, пояснює зміну освітніх парадигм, що є частиною глобального соціального процесу зміни рецептивно-відображуючого підходу до мислення і підготовки майбутнього фахівця іншим, який називають конструктивно - діяльнісним. Цей підхід до оновлення вищої професійної освіти означає те, що в основу осучасненого змісту підготовки майбутнього фахівця

входитимуть «компетентності». У світовій освітній практиці це поняття виступає в якості «вузлового», бо компетентність:

- по-перше, об'єднує інтелектуальну і навичкову складові освіти;
- по-друге, в поняття компетентності закладена ідеологія інтерпретації освіти, що формується від результату («стандарт на виході»);
- по-третє, ключова компетентність володіє інтегративною природою, тому що вона вбирає в себе ряд однорідних і близькоспоріднених знань і вмінь, що відносяться до широких сфер діяльності [2, с. 181].

Спосіб модернізації змісту освіти та приведення його у відповідність з інтеграцією до європейського та світового освітніх просторів є спрямування навчальних програм і галузевих стандартів на освоєння базових компетентцій на засадах компетентнісного підходу та їх реалізації.

Найважливішим елементом професійної компетентності фахівця в аграрній галузі є обсяг відповідних знань та принципів менеджменту. У цілому знання являють собою узагальнений соціальний досвід, усвідомлений людиною, який вона може відтворити та передати іншим. Знання є основою ефективної діяльності, оскільки саме з них починається практична реалізація проектів у житті. Компетенції, своєю чергою – це знання у процесі дії. Якщо компетентність фахівця розглядати з особистісної точки зору, то до професійних знань необхідно віднести розвиток загального світогляду.

Сьогодні у Державних галузевих стандартах вищої освіти «компетентність» визначається як необхідний обсяг і рівень знань, досвід, набутий у певному виді діяльності, та наголошується на тому, що фахова компетентність характеризує якість особистості випускника вищого навчального закладу, під якою розуміють цілу об'єднаність характеристик особистості, що визначає зміст соціально важливих і професійно значних властивостей особи, яка отримає документ про вищу освіту [2, с. 128].

Українські дослідники, які вивчали досвід країн-учасниць Болонського процесу, відзначають, що у Європі зусиллями представників майже 100 університетів із 16 країн-учасниць визначені основні компетенції фахівців.

Відібрано 30 загальних компетенцій з трьох категорій: інструментальної; міжособистісної; системної. Вони класифіковані з точки зору значення навичок для професії та рівня опанування після закінчення програми [1, с. 154].

Інструментальні – ті, що включають когнітивні здібності (здатність розуміти і використовувати ідеї та міркування, методологічні здібності, здатність розуміти і керувати оточенням, організовувати робочий час, вибудовувати стратегію навчання, приймати рішення і вирішувати проблеми); технологічні уміння (вміння, пов'язані з використанням техніки, комп'ютерні навички та здібності інформаційного управління); лінгвістичні уміння; комунікативні компетенції. До інструментальних компетенцій віднесли: здатність до аналізу та синтезу; уміння організовувати і планувати; базові загальні знання; базові знання з професії; комунікативні навички з рідної мови; елементарні комп'ютерні навички; навички оперування інформацією (здатність отримувати та аналізувати інформацію з різних джерел); здатність вирішувати проблеми; здатність приймати рішення

Міжособистісні компетенції – це індивідуальні здібності, пов'язані з умінням виражати почуття і формувати стосунки, з критичним осмисленням і здатністю до самокритики, а також соціальні навички, пов'язані з процесами соціальної взаємодії і співпраці, умінням працювати в групах, брати соціальні та етичні зобов'язання. Комплекс міжособистісних навичок включає: здатність до критики та самокритики; здатність працювати в команді; міжособистісні навички; здатність працювати в міждисциплінарній команді; здатність співпрацювати з експертами в інших предметних областях; здатність сприймати різноманітність та міжкультурні відмінності; здатність працювати в міжнародному контексті; прихильність до етичних цінностей [1, с. 156].

Системні компетенції – це поєднання розуміння, відношення та знання, що дозволяють сприймати співвідношення частин цілого одна з одною та оцінювати місце кожного з компонентів у системі, здатність планувати зміни

з метою удосконалення системи та конструювати нові системи. Вони охоплюють: здатність застосовувати знання на практиці; дослідницькі здібності; здібність до навчання; здатність адаптуватися до нових ситуацій; здатність генерування нових ідей (творчості); здатність до лідерства; розуміння культур та звичаїв інших країн; здатність працювати автономно; здатність до розробки проектів та керування ними; здатність до ініціативи та підприємництва; відповідальність за якість; прагнення до успіху [1, с. 157].

Всесвітній економічний форум в Давосі (Швейцарія) в 2016 році представив в звіті «The Future of Jobs» результати дослідження на базі 35 компетенцій, які в різних комбінаціях покривають потреби більшості професій по всьому світу. На основі опитувань, дослідники склали ТОП-10 найбільш затребуваних компетенцій в 2020 році і ранжирували їх [4]:

1. Рішення комплексних завдань.
2. Критичне мислення.
3. Творчі здібності.
4. управління людьми.
5. Взаємодії з іншими.
6. Емоційний інтелект.
7. Розсудливість і прийняття рішень.
8. Сервісна орієнтація.
9. Навички ведення переговорів
10. Когнітивна гнучкість.

Представлене вище дає змогу виділити основні фундаментальні елементи професійної компетентності майбутніх працівників аграрного сектору [2, с. 130]:

– *набір інтелектуально-предметних умінь з аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, систематизації, абстрагування, конкретизації за допомогою використання критичного мислення та творчого уявлення;*

– *операційно-предметні вміння, які характеризуються певною сукупністю навичок, необхідних нинішньому студентові для професійної*

реалізованості у майбутньому (до них слід віднести проектні, прогностичні, організаторські, методологічні, креативні прояви);

– *регулятивно-предметні навички* з управління власною поведінкою, що містить у собі поєднання внутрішніх зусиль, планування діяльності, активну позицію, лідерські якості, аналіз наслідків навчально-пізнавального процесу, втілення ефективних аграрних рішень.

Таким чином, компетентнісний підхід у формуванні майбутнього фахівця аграрного профілю орієнтується на кінцевий результат освітнього процесу, спрямовується на виникнення у нього готовності ефективно використовувати потенційні можливості та зовнішні ресурси для досягнення поставленої мети. До того ж такий підхід у вітчизняних умовах розвитку слід розглядати не тільки у напрямі поновлення складових компонентів освіти, а й як алгоритм поступового наближення до відповідних європейських вимог.

Список використаних джерел

1. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / за редакцією В. Г. Кременя ; авторський колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
2. Германюк Н. В. Формування професійної компетентності фахівців аграрної сфери / Н. В. Германюк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2017. – Вип. 27(1). – С. 128-131. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>
3. Самарук Н. М. Формування професійної компетентності майбутніх економістів / Н. М. Самарук // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2011. – № 2. – С. 47–60.
4. ТОП-10 компетенцій більшості професій и дистанційного обучения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://i-go-go.com.ua>